

**MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTIDA
INTERFAOL USULLARNI QO'LLASH ORQALI BOLALARDA
AQLIY QOBILYATNI RIVOJLANTIRISH.**

F.O'.O'rinova¹

¹ FarDU professor v.b.pedagogika fanlari nomzodi

M.O.Asqarova¹

¹ FarDU magistranti

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received:02.02.2025

Revised: 03.02.2025

Accepted:04.02.2025

KALIT SO'ZLAR:

interfaol

usullar,bolalarda aqliy rivojlanish,qobilyat,o'yin usullari,tajriba,ijodkorlik, hamkorlik,qiziqishlarni oshirish,samarali vositalar.

Ushbu maqolada interfaol usullarning maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishdagi ahamiyati, qo'llash usullari va natijalari,hamda bolalarning aqliy rivojlanishida ota-ona va tarbiyachining hamkorligi haqida so'z yuritiladi.

KIRISH. Maktabgacha ta'lim jarayonida interfaol usullarni qo'llash zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas qismi bo'lib, bolalarning qiziqishini oshirish va bilimlarni yanada samarali o'zlashtirishga yordam beradi. Interfaol usullar o'qituvchi va tarbiyalanuvchilar o'rtasidagi faol hamkorlikni ta'minlaydi, bolalarning fikrlash, muloqot qilish va ijodiy imkoniyatlarini rivojlantiradi.Maktabgacha ta'lim tashkilotida interfaol usullarni qo'llash orqali bolalarda aqliy qobiliyatni rivojlantirishda yangi innovatsiyalardan foydalanish ham muhim o`rin kasb etadi.Bugungi kunda maktabgacha ta'lim jarayonida bolalarning aqliy qobiliyatlarini rivojlantirish muhim masala hisoblanadi. Interfaol usullar, bu jarayonni

samarali tashkil etishda asosiy vositalardan biri bo'lib, bolalarning mantiqiy fikrlashi, ijodiy yondashuvi va ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Shu o'rinda interfaol usullar aslida nima degan savol tug'iladi. Interfaol usullar - bu ta'lim jarayonida bolalarning faol ishtirokini ta'minlashga qaratilgan yondashuvdir. Ushbu usullar orqali tarbiyachilar bolalarning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda bilimlarni o'rgatishadi. Interfaol usullar o'zaro hamkorlik, fikr almashish va ijodiy faoliyat orqali bilim olish jarayonidir. Bunday usullar bolalarda mustaqil fikrlashni, shaxsiy nuqtai nazarni shakllantirishni va muammolarni yechishda ijodiy yondashuvni rivojlantiradi. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun quyidagi interfaol usullar samarali hisoblanadi: o'yin usullari – bolalar o'yin orqali yangi ma'lumotlarni qiziqarli va oson qabul qilishadi. Didaktik o'yinlar: o'yin shakli bolalarda qiziqish uyg'otib, bilim olish jarayonini qiziqarli va samarali qiladi. "Shakllarni top" – bolalar turli shakldagi buyumlarni ajratib oladilar. "Boshqotirma" – bolalar mantiqiy masalalarni hal qilishga o'rganadilar. Interfaol guruh ishlari: bolalarni kichik guruhlarda ishlashga o'rgatadi va ularning muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi. Texnologiyalardan foydalanish: elektron darsliklar va interaktiv o'yinlar orqali o'qitish. Munozara va savol-javob – bolalarda mantiqiy fikrlash va nutq ko'nikmalarini rivojlantiradi. Loyiha ishlari – ijodkorlikni rag'batlantiradi va guruhda ishlash ko'nikmasini oshiradi. His-tuyg'u orqali idrok etish: yosh bolalarda aqliy faoliyat asosan ko'rish, eshitish va sezgi orqali shakllanadi. Bu bosqichda ranglar, shakllar, tovushlar va hidlarni idrok qilish orqali aqliy qobiliyatlar rivojlanadi. Tajriba asosida o'rganish: bola atrof-muhitni kuzatish, o'yinlar orqali o'z tajribasini to'playdi. Mantiqiy fikrlashni shakllantirish: katta yoshdagi bolalar muammolarni hal qilishga, sabab-oqibat aloqalarini tushunishga va o'z fikrlarini ifodalashga qodir bo'ladi.

Interfaol usullarning o'ziga xos foydalari va afzalliklari mavjud. Ular quyidagicha:

1. Faollikni oshirish: Bolalar o'quv jarayonida passiv kuzatuvchidan faol ishtirokchiga aylanadi.
2. Qiziqishni uyg'otish: Rang-barang va o'yin shaklidagi mashg'ulotlar bolalarni o'rganishga rag'batlantiradi.
3. Ijodkorlikni rivojlantirish: Bolalar o'z fikrlarini erkin ifoda qilib, yangi g'oyalarni amalga oshirishga o'rganadilar.
4. Shaxsiy yondashuv: Har bir bolaning qobiliyatiga mos yondashuvni amalga oshirish imkonini beradi.

Interfaol usullarning bolalar rivojlanishiga ta'siri :

1. Mantiqiy fikrlashni rivojlantirish: Masalan, mantiqiy o'yinlar va boshqotirmalar bolalarda sabab-oqibatni tushunish va muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

2. Ijodiylikni shakllantirish: Rang-barang loyiha ishlari va rasm chizish darslari orqali bolalar o'z fikrlarini erkin ifoda qilishni o'rganadilar.

3. Kommunikativ ko'nikmalarni oshirish: Guruhdagi faoliyatlar bolalarni birgalikda ishlashga va muloqot qilishga o'rgatadi.

4. E'tibor va xotirani mustahkamlash: Turli interfaol mashg'ulotlar bolalarning diqqatini jamlash va eslab qolish qobiliyatini kuchaytiradi.

Amalda qo'llash usullari

O'yinli darslar tashkil qilish: Maktabgacha ta'lim muassasasida o'quv darslarini o'yin shaklida o'tkazish orqali bolalar faolligini oshirish mumkin. Masalan, "Kim topadi?", "Savol-javob" o'yinlari.

Guruh mashg'ulotlari: Bolalarni kichik guruhlarga ajratib, birgalikda muammolarni hal qilish topshiriqlarini berish.

Individuallashtirilgan yondashuv

Har bir bolaning qobiliyati va qiziqishlari har xil bo'lgani uchun, tarbiyachilar individual yondashuvni qo'llaydilar. Bolalarning qiyinchiliklarini aniqlab, ularga yordam berish orqali qobiliyatlarini rivojlantiradilar.

Innovatsion texnologiyalarni qo'llash: Elektron resurslar, interaktiv doskalar yoki ta'limiy ilovalar bolalar qiziqishini orttiradi va ularni yangi bilimlarni o'zlashtirishga undaydi.

Aqliy qobiliyatni rivojlantirishda tarbiyachi va ota-onalarning roli.

Bolalarda aqliy qobiliyatni rivojlantirishda tarbiyachilar va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlik muhim ahamiyatga ega. Ular bolalarning mantiqiy fikrlashi, ijodiy qobiliyatlari va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishda bir-birini to'ldiruvchi asosiy rol o'ynaydi. Tarbiyachilar bolalarning ta'lim jarayonida bilim olishga bo'lgan qiziqishini uyg'otib, ularni intellektual rivojlanishga yo'naltiradi.

Ota-onalar bolalarning intellektual rivojlanishida birinchi o'rinda turadi, chunki ularning birinchi muallimi va tarbiyachisi oiladagi kattalardir.

1. Uy sharoitida ta'lim berish

Ota-onalar uyda bolalar bilan birga mantiqiy o'yinlar o'ynashlari, kitob o'qib berishlari va ijodiy loyihalar bilan shug'ullanishlari orqali bolalarning qobiliyatlarini rivojlantiradilar. Masalan:

Kubiklarni to'g'ri joylashtirish.

Ranglar va shakllarni aniqlash bo'yicha mashqlar.

2. Rag'batlantirish va qiziqish uyg'otish

Bolalar o'zlariga qiziqarli bo'lgan mashg'ulotlarga ko'proq e'tibor qaratadilar. Ota-onalar bolalarning qiziqishlarini kuzatib, ularni qo'llab-quvvatlashlari muhim.

3. Savollar berish va muhokama qilish

Ota-onalar bolalar bilan savol-javob o'yinlari o'tkazib, ularga muammolarni hal qilish va mantiqiy fikrlashni o'rgatishlari kerak. Masalan: "Agar bugun yomg'ir yog'sa, nima qilamiz?" kabi savollar bolalarda ijodiy fikrlashni shakllantiradi.

4. Tarbiyachilar bilan hamkorlik

Ota-onalar tarbiyachilar bilan doimiy muloqotda bo'lib, bolalarning rivojlanishidagi muvaffaqiyatlar va qiyinchiliklarni muhokama qilishlari kerak.

Hamkorlikning ahamiyati

Tarbiyachilar va ota-onalar birgalikda ishlaganlarida, bolalarning intellektual rivojlanishi yanada samarali bo'ladi. Quyidagi qadamlar buni ta'minlaydi:

Bolalarning o'quv jarayonini uyda va maktabgacha ta'lim tashkilotida bir xil yo'nalishda davom ettirish.

O'yin va mashg'ulotlarni muvofiqlashtirish.

Bolalar muvaffaqiyatlarini kuzatib, ularga mos yondashuvlarni qo'llash.

Xulosa. Interfaol usullar maktabgacha ta'lim jarayonida bolalarning aqliy qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu usullar bolalarning o'zini erkin his qilishiga, bilim olish jarayonida faol ishtirok etishiga va o'zlashtirgan bilimlarini amalda qo'llashiga yordam beradi. Interfaol usullar bolalarni maktabgacha ta'lim jarayoniga faol jalb qilishda samarali vositadir. Ular bolalarning intellektual, ijtimoiy va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish bilan birga, bilim olishga bo'lgan qiziqishni oshiradi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ushbu usullardan unumli foydalanish kelajak avlodning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash uchun muhim hisoblanadi. Shunday qilib, interfaol yondashuvlar maktabgacha ta'lim tizimida zamonaviy va samarali usullardan biri sifatida xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish strategiyasi.
2. Pedagogik innovatsiyalar bo'yicha zamonaviy tadqiqotlar.
3. Interfaol usullarni qo'llash tajribalariga oid metodik qo'llanmalar.